

Iwona Dembowska-Wosik

Lingwistyka kulturowa w służbie glottodydaktyki □ zastosowanie badań stereotypów językowych do opisu użytkowników języków dziedziczonych w USA

Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców 19,
45-54

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

*Iwona Dembowska-Wosik**

**LINGWISTYKA KULTUROWA W SŁUŻBIE
GLOTTODYDAKTYKI – ZASTOSOWANIE BADAŃ
STEREOTYPÓW JĘZYKOWYCH DO OPISU
UŻYTKOWNIKÓW JĘZYKÓW DZIEDZICZONYCH W USA**

Słowa kluczowe: język dziedziczony, stereotyp językowy, język polski w USA

Autorka omawia zastosowanie pojęcia stereotypu językowego w glottodydaktyce. Próbując uzupełnić definicje obecne w literaturze przedmiotu, bada stereotyp użytkownika języka polskiego jako języka dziedzicznego (*heritage speaker of Polish*) wśród amerykańskich studentów. Przedstawia listę stereotypowych cech użytkownika języka polskiego jako dziedzicznego, która ma być podstawą do utworzenia kwestionariusza zamkniętego i dalszych badań.

Badania przedstawione w artykule zostały przeprowadzone podczas pobytu autorki w USA w ramach stypendium Fundacji Kościuszkowskiej, a ich wyniki zostały omówione w referacie wygłoszonym podczas dorocznego zjazdu Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies w Los Angeles, w listopadzie 2010 r. pt. *Culture Clash for Polish Heritage Speakers – the Language and the Identity*.

* * *

Niniejszy tom „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców” jest poświęcony związkom lingwistyki kulturowej i glottodydaktyki. W artykule przedstawię wyniki badania, które łączy te dwie dziedziny – metodologia lingwistyki kulturowej została w nim zastosowana do opisu zjawiska, z którym stykają się nauczyciele języków obcych (w tym języka polskiego) w USA. Przyjrzałam się językowemu stereotypowi użytkowników języka polskiego jako języka dziedzicznego (ang. *heritage speaker of Polish*), aby lepiej zrozumieć, czym charakteryzuje się ta specyficzna grupa amerykańskich studentów.

* i.dembowska@gmail.com, Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, ul. Kościuszki 65, 90-514 Łódź.

W latach 2009–2011 dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej pracowałam w Stanach Zjednoczonych jako lektorka JPJO. Prowadziłam kursy na trzech poziomach zaawansowania (od A1 do B1 wg *Europejskiego systemu opisu kształcenie językowego*) w Indiana University Bloomington. Tam miałam okazję nauczyć się, czym są języki dziedziczone i jak ważne są zagadnienia związane z nauczaniem osób, które się takimi językami posługują. Użytkownicy takich języków stanowią olbrzymią grupę wśród amerykańskich studentów. W kraju, w którym jedynie 34% młodzieży w szkołach średnich uczy się języków obcych (Campbell, Rosenthal 2000), chęć poznania języka swoich przodków stanowi ważny czynnik motywujący. Przykładem może być sytuacja na Uniwersytecie Kalifornijskim (UCLA), gdzie na 26 kursów językowych, na aż 23 uczą się użytkownicy języków dziedziczonych (Kagan, Dillon 2001: 507). Z mojego doświadczenia lektorskiego w USA wynika, że także na kursach języka polskiego studenci tacy są dominującą grupą.

Wzrost znaczenia tego zjawiska jest związany z pewną zmianą kulturową. Społeczeństwo amerykańskie to społeczeństwo imigrantów, których dawniej traktowano zgodnie z zasadą tzw. *the melting pot*. Od przybyszów oczekiwano jak najszybszej i jak najpełniejszej asymilacji kulturowej, a zachowanie przez nich odrębności uważano za zagrożenie (Van Deusen-Scholl 2003: 215). Teraz jednak doceniono olbrzymi potencjał mniejszości kulturowych, a języki imigranckie (a także języki autochtonicznych plemion indiańskich) zaczęto traktować jako bogactwa naturalne (Kreeft Peyton i in. 2001). Towarzyszy temu przekonanie, że należy wspierać znajomość tych języków i ich nauczanie. Liczba użytkowników języków dziedziczonych rośnie, także dlatego, że istnieje swoista moda wśród studentów, którzy – jeśli posiadają informacje o kraju pochodzenia i rodzimym języku swoich przodków – często wybierają kursy takich języków.

Zaproponowane przez amerykańskich badaczy definicje użytkownika języka dziedziczonego są bardzo zróżnicowane. Najogólniejsze z nich przyjmują za kryterium osobistą (Fishman 2001) lub etniczną (Cho i in. 1997, za: Van Deusen-Scholl 2003: 221) więź z językiem. Bardziej przydatne w metodyce są jednak definicje odwołujące się do charakterystycznego zestawu kompetencji i różnic między studentami (Van Deusen-Scholl 2003).

Prócz debaty na temat definicji trwają też spory dotyczące samego terminu. W literaturze spotykamy opisy prób zapożyczenia terminów z innych części świata, w których występuje podobne zjawisko. Pojawiają się takie pojęcia, jak: *allochthonous language* (język przeniesiony), *immigrant minority language* (język mniejszości imigracyjnych), *aboriginal language* (język rdzenny), *community language* (język wspólnoty), wreszcie LOTE (Languages Other Than English – języki inne niż angielski). Czasami także język dziedziczony zrównywany jest z *native language* (językiem rodzimym), co jednak jest w oczywisty sposób mylące, oraz *primary language* (językiem podstawowym/zasadniczym) lub *home language* (językiem domowym), co w wielu przypadkach może się okazać nieprawdą (Van Deusen-Scholl 2003).

Najpopularniejszym jednak (używanym nie tylko przez badaczy) terminem pozostaje *heritage speaker*. Jest on poddawany krytyce (Van Deusen-Scholl 2003: 216), ale tkwi mocno w społecznej świadomości. Dla potrzeb swoich wcześniejszych badań zaproponowałam tłumaczenie tego terminu na język polski. Ponieważ *heritage* oznacza dziedzictwo, zaproponowałam termin *język dziedziczony* z imiesłowem utworzonym od niedokonanej formy czasownika, aby podkreślić, że owo dziedziczenie nigdy nie ustaje, że jest procesem ciągłym (Dembowska-Wosik 2010: 83).

Obecność użytkowników języków dziedziczonych na kursach językowych stanowi realny problem metodyczny w glottodydaktyce polonistycznej. Każdy polonista pracujący w USA styka się z użytkownikami języka polskiego jako dziedziczonego. Z 9 milionów Amerykanów polskiego pochodzenia i Polaków mieszkających w USA (*Polish*, 2010), wielu uczy się języka polskiego lub posyła na kursy języka polskiego swoje dzieci. Stajemy przed koniecznością opisania tego zjawiska i ustosunkowania się do niego w swojej codziennej pracy.

Użytkowników języka polskiego jako dziedziczonego charakteryzuje zróżnicowana znajomość polszczyzny. Ich kompetencja językowa różni się też od kompetencji osób, które od podstaw uczyły się języka polskiego w szkole lub na kursach. Kompetencja użytkowników języków dziedziczonych może ograniczać się do znajomości kilku słów i zwrotów, zwykle związanych ściśle z życiem domowym. Nieraz znają oni wulgaryzmy, ale nie zdają sobie sprawy z tego, z jaką warstwą słownictwa mają do czynienia. Im lepsza znajomość języka, tym więcej potencjalnych wyzwań dla nauczyciela. Niektóre osoby sprawnie się komunikują, ignorując polską deklinację. Inne można by niemal nazwać rodzimymi użytkownikami języka polskiego, brak im jednak wystarczającej kompetencji socjolingwistycznej oraz sprawności w posługiwaniu się odmianami stylowymi polszczyzny. Wszystko to wpływa oczywiście na pracę lektora – nauczanie użytkowników języków dziedziczonych musi uwzględniać ich (niejednokrotnie jednostkowe i nieprzewidywalne) braki, a jednocześnie odnosić się do już posiadanej przez nich wiedzy językowej.

W grupie, w której uczą się zarówno tacy studenci, jak i osoby, których kompetencja była od początku kształtowana w systemie formalnej edukacji, pojawia się rozdźwięk. Potrzeby obu grup są różne, a niejednokrotnie sprzeczne. Stąd pożądane byłoby stworzenie osobnych grup dla użytkowników języków dziedziczonych. Aby dokonać takiego podziału, potrzeba zestawu kryteriów, które pomogą w odpowiednim podzieleniu studentów. Metodyka amerykańska zajmuje się tym zagadnieniem dopiero od niedawna (Kagan, Dillon 2001) i – jak się okazuje – precyzyjne zdefiniowanie, kogo należy uznać za użytkownika języka dziedziczonego nie jest proste.

Ze względu na te trudności postanowiłam przyjrzeć się temu zjawisku niejako od drugiej strony. Zamiast przyjąć jedną z definicji znajdujących się w pracach naukowych, postanowiłam zbadać, jaki językowy stereotyp użytkownika języka

polskiego jako dziedziczonego funkcjonuje wśród studentów. Miałam nadzieję, że zbadanie tego stereotypu pomoże mi uchwycić to dość płynne pojęcie. Zrozumienie go było dla mnie ważne z kilku powodów. Miało być wskazówką metodyczną (Co dokładnie oznacza, gdy student deklaruje, że polszczyzna jest dla niego językiem dziedziczonym? Jakich umiejętności językowych mogę się po nim spodziewać? Jakich specyficznych potrzeb?). Ważne było też to, jak sami studenci postrzegają język dziedziczony i jego użytkowników. Jest to temat, o którym się rozmawia, studenci nieproszeni deklarują, czy są takimi użytkownikami, czy nie. Jest to zjawisko tak powszechne, że dochodzi nawet do sytuacji, kiedy osoby niemające polskiego pochodzenia muszą tłumaczyć, dlaczego uczą się języka polskiego. Niewątpliwie temat rodzi wiele emocji. Chciałam też dowiedzieć się, czy swoje „dziedzictwo” studenci postrzegają jako ułatwienie czy obciążenie?

Postanowiłam skorzystać z dorobku polskiej lingwistyki kulturowej i zbadać językowy stereotyp użytkownika języka dziedziczonego, stosując metodologię wypracowaną przez polskich językoznawców¹.

W swoich pracach Jerzy Bartmiński odwołuje się do pojęcia stereotypu jako kolektywnego wyobrażenia ludzi i rzeczy, zdefiniowanego przez Hillary’ego Putnama (Bartmiński 2009a: 20). Putnam określa stereotyp jako teorię przedmiotu, dzięki czemu zasadniczą różnicę między pojęciem naukowym a stereotypem zostaje zniesiona (Muszyński 1982, za: Bartmiński 2009b: 69). Daje to podstawę do zastosowania pojęcia stereotypu w moich badaniach. Stereotyp językowy jest w tym ujęciu niejako mostem pomiędzy rzeczywistością a językiem nauki.

Wśród metod rekonstrukcji stereotypu znajdują się: badanie systemu językowego, badania ankietowe oraz badania tekstów (Bartmiński 2009a: 20). Ja skoncentrowałam się na badaniach ankietowych, a właściwie wstąpiłam do nich. Aby stworzyć stosowany w badaniu stereotypów od lat trzydziestych kwestionariusz zamknięty (Bartmiński 2009b: 73), potrzebowałam bazy potencjalnych cech użytkownika języka dziedziczonego, które mogłabym w takim kwestionariuszu zamieścić. Postanowiłam więc zaproponować ankietowanym kwestionariusz otwarty, w którym studenci mogliby podawać dowolne cechy użytkowników języka dziedziczonego, określając tym samym potencjalny zakres kwestionariusza zamkniętego. Także ze względu na niewielką liczebność grupy analiza ilościowa materiału była niemożliwa.

Badanie przeprowadziłam na studentach, którzy byli zapisani na moje kursy języka polskiego jesienią 2010 r. w Indiana University. Stanowią oni odpowiednią grupę do takiego badania, gdyż kursy języka polskiego są często wybierane przez

¹ Odbiorca amerykański może zapoznać się z dorobkiem polskiego językoznawstwa w tej dziedzinie dzięki pracy Jerzego Bartmińskiego. Opublikował on w serii *Advances in Cognitive Ethnolinguistics* tom pt. *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics* (Bartmiński 2009c), w którym omawia podstawowe zagadnienia etnolingwistyki: pojęcie JOS (*linguistic worldview*), stereotypy językowe, definicję kognitywną, punkt widzenia, perspektywę, profilowanie oraz kilka polskich stereotypów językowych, w tym stereotyp matki.

użytkowników tego języka jako dziedzicznego, tak więc wszyscy moi studenci na pewno zetknęli się i z terminem *heritage speaker*, i z osobami, które zaliczają się do takiej kategorii. Ponadto liczną grupę na poziomie A1 podzielono na początku semestru na dwie części, a kryterium podziału było właśnie używanie języka polskiego jako dziedzicznego.

Ze względu na amerykańskie przepisy dotyczące ochrony danych osób będących podmiotami w badaniach naukowych, badanie zostało przeprowadzone online (wymagane jest zapewnienie anonimowości, szczególnie w przypadku, gdy badanie przeprowadza się na własnych studentach). Za pomocą serwisu internetowego SurveyMonkey (www.surveymonkey.com) zadałam respondentom 10 pytań otwartych w formie niedokończonych zdań.

Pytania sformułowałam tak, aby umożliwić studentom udzielenie jak najbardziej różnorodnych (pod względem treściowym i formalnym) odpowiedzi. W opisywanych przez Bartmińskiego badaniach stereotypów (Bartmiński 2009b: 74–76) cechy wymienione w kwestionariuszu przedstawione są w formie przymiotników i imiesłowów przymiotnikowych. Mnie jednak interesowały również postawy, wiedza, umiejętności typowego użytkownika języka polskiego jako dziedzicznego. W części pytań pojawiło się słowo „typowy”. Studenci są świadomi zróżnicowania typów użytkowników języków dziedzicznych, chciałam więc odwieść ich od koncentrowania się na skrajnych przypadkach.

W ankiecie znalazły się następujące zdania do dokończenia:

1. A heritage speaker of Polish is someone who... (Użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego to ktoś, kto...)
2. A heritage speaker of Polish can also be called... (Użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego może też być nazywany...)
3. A typical heritage speaker of Polish... (Typowy użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego...)
4. A typical heritage speaker of Polish is... (Typowy użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego jest...)
5. A typical heritage speaker of Polish should... (Typowy użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego powinien...)
6. A typical heritage speaker of Polish should not... (Typowy użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego nie powinien...)
7. A typical heritage speaker of Polish knows... (Typowy użytkownik języka polskiego jako dziedzicznego wie/zna...)
8. She/He is a heritage speaker of Polish, BUT she/he... (Ona/on jest typowym użytkownikiem języka polskiego jako dziedzicznego, ALE...)
9. I am NOT a heritage speaker of Polish because... (NIE jestem użytkownikiem języka polskiego jako dziedzicznego, ponieważ...)
10. I AM a heritage speaker of Polish because... (JESTEM użytkownikiem języka polskiego jako dziedzicznego, bo...)

Jak wspomniałam, pytania zostały sformułowane w ten sposób, aby sprowokować studentów do różnorodnych odpowiedzi. Pytanie 1. jest więc pytaniem

ogólnym. Pytanie 2. – pytaniem o synonimy. Pytanie 3. otwiera przestrzeń na dowolną odpowiedź pod względem zarówno treści, jak i formy. Przewidywaną odpowiedzią na pytanie 4. jest charakterystyka, choć składnia języka angielskiego umożliwia w nim również opisanie działania. Pytania 5. i 6. poruszają zagadnienie powinności, pożądaných i niepożądaných postaw i zachowań. Pytanie 7. dotyczy wiedzy, zaś w pytaniu 8. zastosowano typową dla badań stereotypów formę *BUT testu*. Ostatnie dwa pytania miały skłonić studentów do samoidentyfikacji (jako użytkowników polszczyzny jako języka dziedziczonego lub nie) i podania powodów swojej decyzji.

Spośród udzielonych odpowiedzi wyodrębniłam listę kryteriów ważnych dla językowego stereotypu użytkownika języka dziedziczonego. Są to pochodzenie, znajomość języka polskiego, znajomość języka angielskiego, to, gdzie, kiedy i w jaki sposób (akwizycja lub edukacja formalna) dana osoba uczyła się języka polskiego, wiedza o polskiej kulturze, postawy względem odziedziczonego języka oraz życie w Polsce lub poza jej granicami. Studenci zwrócili także uwagę na kilka problemów, które mogą napotkać użytkownicy języka dziedziczonego.

Spośród wymienionych cech więzy krwi wydają się kluczowe. Studenci określali użytkowników języka polskiego jako dziedziczonego jako dzieci polskich imigrantów czy też Amerykanów w pierwszym pokoleniu (*first generation Americans*). Jako warunek wystarczający, aby uznać kogoś za osobę o „polskim dziedzictwie” wymieniano także posiadanie polskich dziadków.

Kolejnym kryterium, które często pojawiało się w odpowiedziach studentów, była znajomość języka polskiego. Odpowiedzi wahały się od uznania terminu *rodzimy użytkownik języka polskiego* za synonim użytkownika języka dziedziczonego, poprzez oczekiwanie, że dana osoba będzie płynnie posługiwać się polszczyzną, dość sprawnie komunikować się w języku polskim w ograniczonym zakresie tematycznym, aż do możliwości rozumienia „całkiem sporo” (*a great deal*), znajomości jedynie nieoficjalnej odmiany polszczyzny, czy nawet bycia niepiśmiennym w języku polskim. Dla niektórych studentów bierna znajomość języka była wystarczająca. Inni podkreślali, że użytkownicy języka polskiego jako dziedziczonego mają możliwość często ćwiczyć użycie tego języka lub przynajmniej powinni mieć taką możliwość.

Zwracano uwagę również na dwujęzyczność. Studenci podkreślali fakt, że synonimem terminu *użytkownik języka dziedziczonego* mógłby być termin *osoba dwujęzyczna*, jednak zakres tej dwujęzyczności nie był jasny. Pojawiało się nawet zaskakujące stwierdzenie, że osoba taka powinna dobrze znać język polski, ale niekoniecznie angielski.

Użytkownika języka polskiego jako dziedziczonego charakteryzuje również – zgodnie z wynikami ankiety – pewna wiedza o polskich zwyczajach, tradycjach, kulturze i kuchni.

Kolejnym aspektem był sposób, w jaki *heritage speaker* uczył się języka polskiego. To okazało się dla studentów najłatwiejsze do zdefiniowania. Niemal wszyscy zgodzili się, że osoba taka powinna uczyć się języka polskiego poza formalnym systemem edukacji, w rodzinie, która tym językiem się posługuje.

Wśród odpowiedzi pojawiło się również zagadnienie zamieszkania w Polsce. Niektórzy studenci sądzą, że użytkownik polszczyzny jako języka dziedzicznego powinien być urodzić się w Polsce. Inni, że powinien w Polsce dorastać. Niektórzy przyznawali zaś, że takim użytkownikiem polszczyzny może być osoba, która nigdy nawet nie była w Polsce. Ktoś zwrócił uwagę, że ma obowiązek odwiedzenia kraju swoich przodków lub choćby nauczania się czegoś na jego temat. Lista zachowań pożądanых zawierała także konieczność pamiętania o polskiej kulturze, tradycji i historii oraz dbałość o język. Niektóre wskazówki miały naturę emocjonalną czy nawet etyczną: używający języka polskiego jako dziedzicznego nie powinni wstydić się starszych członków rodziny, którzy nie mówią po angielsku, powinni być dumni ze swojego „dziedzictwa”. Studenci wyrażali też obawę, że osoby takie mogą odczuwać silną potrzebę dostosowania się do amerykańskiego środowiska i odczuwać wstyd ze względu na swoje polskie pochodzenie.

Na końcu ankiety studenci mieli zadeklarować, czy uważają język polski za swój język dziedziczny czy nie i podać uzasadnienie swojej decyzji. Były to jedyne pytania, które zostały opuszczone przez niektórych respondentów, co pokazuje, że choć podanie cech użytkownika języka dziedzicznego może nie być trudne, kryteria te mogą nie być wystarczająco wyraźne, aby zdecydować, czy jest się samemu taką osobą. Wśród powodów uznania polszczyzny za swój język dziedziczny znalazły się: bycie dzieckiem polskich imigrantów, dzieckiem osoby, która mówi trochę po polsku, wnukiem osoby, której pierwszym językiem jest polski oraz nauczanie się języka polskiego przed językiem angielskim (mimo że później język angielski stał się dominujący).

Studenci, którzy zadeklarowali, że język polski nie jest ich językiem dziedzicznym, jako przyczyny tej decyzji podawali fakt, że nie porozumiewają się płynnie po polsku, nie potrafią przeprowadzić „porządnej” (*decent*) rozmowy po polsku, nie dorastali ani ze znajomością języka polskiego, ani w domu, w którym mówiło się po polsku oraz że nie mają w rodzinie nikogo, kto jest Polakiem lub mówi po polsku. Odpowiedzi te jeszcze podkreślają wymienione przeze mnie wcześniej kluczowe kryteria: polskie pochodzenie, używanie języka polskiego w domu i uczenie się go w dzieciństwie.

Na podstawie opisanej powyżej odpowiedzi utworzyłam wstępny zbiór cech, które powinien zawierać zamknięty kwestionariusz służący do badania stereotypu użytkownika języka dziedzicznego. Listę tych cech, którą przedstawiam tutaj w języku polskim, ale która musiałaby być przetłumaczona na język angielski, podzieliłam na 5 grup:

Cechy typowe dla użytkownika języka polskiego jako języka dziedziczonego:

A. Pochodzenie.

1. Jego rodzice są Polakami.
2. Jego dziadkowie są Polakami.
3. Jego pradiadkowie są Polakami.
4. Jego rodzice są z Polski².
5. Jego dziadkowie są z Polski.
6. Jego pradiadkowie są z Polski.
7. Urodził się w Polsce.
8. Wychowywał się w Polsce.
9. Był kiedyś w Polsce.

B. Znajomość języka polskiego.

1. Język polski jest jego pierwszym językiem.
2. Płynie posługuje się językiem polskim.
3. Całkiem dobrze komunikuje się w języku polskim.
4. Umie rozmawiać po polsku na wszystkie tematy.
5. Umie rozmawiać po polsku tylko na niektóre tematy.
6. Umie pisać po polsku.
7. Rozumie całkiem dużo po polsku.
8. Nie rozumie zbyt wiele po polsku.
9. Rozumie język polski, ale sam nie mówi po polsku.

C. Znajomość języka angielskiego.

1. Jest dwujęzyczny.
2. Mówi dobrze i po polsku, i po angielsku.
3. Mówi dobrze po angielsku.

D. Stosunek do polskiej kultury

1. Zna dobrze polskie zwyczaje.
2. Zna dobrze polskie tradycje.
3. Zna dobrze polską kulturę.
4. Zna dobrze polską kuchnię.
5. Powinien nauczyć się czegoś o Polsce.
6. Powinien nauczyć się języka polskiego.
7. Powinien pielęgnować polską kulturę.
8. Powinien pielęgnować polskie tradycje.
9. Powinien pielęgnować polską historię.
10. Jest dumny ze swojego pochodzenia.

E. Gdzie i kiedy uczył się języka polskiego.

1. Często ma okazję komunikować się w języku polskim.
2. Nauczył się języka polskiego od kogoś z rodziny.
3. Nauczył się języka polskiego na kursie językowym.
4. Nauczył się języka polskiego jako dziecko.
5. Powinien nauczyć się języka polskiego jako dorosły.

Tak sformułowana lista może posłużyć jako podstawa do utworzenia kwestionariusza zamkniętego, za pomocą którego następnie przeprowadzono by ba-

² Dokonałam rozróżnienia pomiędzy „jest Polakiem” (*is Polish*) a „jest z Polski” (*is from Poland*), ponieważ do pierwszej kategorii amerykańscy studenci mogą zaliczyć również osoby, które urodziły się już w Stanach, zaś druga wyraźnie wskazuje, że osoba ta urodziła się (a być może także wychowała) w Polsce.

danie na dużej grupie studentów amerykańskich. Uzupelniony o analizę funkcjonowania terminu *heritage speaker* w tekstach naukowych i nienaukowych oraz niewystępujące jeszcze definicje słownikowe tego terminu, stałyby się podstawą do stworzenia definicji kognitywnej użytkownika języka dziedzicznego. Definicja ta byłaby uzupełnieniem, rozwinięciem doświadczeń amerykańskich nauczycieli języków obcych oraz studentów i sposobem na uporządkowanie tych doświadczeń, a także pomocą dla nauczycieli przyjezdnych, którzy zetkną się z tym zjawiskiem po raz pierwszy. Należy się spodziewać, że stereotyp użytkownika języka dziedzicznego nie będzie taki sam dla wszystkich języków. Stosunek do własnej kultury jest bowiem jednym z jej elementów i prawdopodobnie jest on przekazywany kolejnym pokoleniom imigrantów wraz z językiem.

Być może sformułowanie definicji kognitywnej użytkownika języka dziedzicznego stanie się też dowodem na to, że lingwistyka kulturowa może służyć glottodydaktyce i być pomocna w opisywaniu problemów edukacyjnych.

BIBLIOGRAFIA

- Bartmiński J. (2009a), *Językowe podstawy obrazu świata*, Lublin.
- Bartmiński J. (2009b), *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*, Lublin.
- Bartmiński J. (2009c), *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*, London.
- Campbell R., Rosenthal J. (2000), *Heritage Languages*, [w:] *Handbook of Undergraduate Second Language Education*, ed. J. Rosenthal, London, s. 165–184.
- Cho G., Cho K.-S., Tse L. (1997), *Why ethnic minorities want to develop their heritage language: The case of Korean-Americans*, "Language, Culture and Curriculum", No. 10, s. 106–112.
- Dembowska-Wosik I. (2011), *Kultura jako czynnik motywujący do nauki języka polskiego amerykańskich studentów o polskim pochodzeniu*, [w:] *Teksty i podteksty w nauczaniu języka polskiego jako obcego – 3*, AUL KPC, t. 18, red. B. Grochala, M. Wojenka-Karasek, Łódź, s. 81–86.
- Fishman J. (2001), *Three Centuries of Heritage Language Education in the United States*, [w:] *Heritage Languages in America: Preserving a National Resource*, eds. J. Kreeft Peyton, D. Ranard, S. McGinnis, McHenry, Illinois, s. 81–97.
- Kagan O., Dillon K. (2001), *A New Perspective on Teaching Russian: Focus on the Heritage Learner*, "Slavic and East European Journal", Vol. 45, No. 3, s. 507–518.
- Kreeft Peyton J., Ranard D., McGinnis S. (2001), *Charting a new course: Heritage language education in the United States*, [w:] *Heritage Languages in America: Preserving a National Resource*, eds. J. Kreeft Peyton, D. Ranard, S. McGinnis, McHenry, Illinois, s. 2–26.
- Muszyński Z. (1982), *Zależność znaczenia od koncepcji świata. Problem podmiotowej relatywizacji znaczenia*, Lublin (rozprawa doktorska pod kier. L. Koja).
- Polish [online] (2010), [http://factfinder.census.gov/servlet/SAFFFACTSCharIteration?_event=&geo_id=01000US&_geoContext=01000US&_street=&_county=&_cityTown=&_state=&_zip=&_lang=en&_sse=on&ActiveGeoDiv=&_useEV=&pctxt=fph&pgsl=010&_submenuId=factsheet_2&ds_name=DEC_2000_SAFF&_ci_nbr=551&q_r_name=DEC_2000_SAFF_A1010®=DEC_2000_SAFF_A1010:551&keyword=&_industry=\[dostęp 15.04.2010\]](http://factfinder.census.gov/servlet/SAFFFACTSCharIteration?_event=&geo_id=01000US&_geoContext=01000US&_street=&_county=&_cityTown=&_state=&_zip=&_lang=en&_sse=on&ActiveGeoDiv=&_useEV=&pctxt=fph&pgsl=010&_submenuId=factsheet_2&ds_name=DEC_2000_SAFF&_ci_nbr=551&q_r_name=DEC_2000_SAFF_A1010®=DEC_2000_SAFF_A1010:551&keyword=&_industry=[dostęp 15.04.2010]).
- Van Deusen-Scholl N. (2003), *Toward a definition of heritage language: sociopolitical and pedagogical considerations*, "Journal of Language, Identity and Education", No. 2(3), s. 211–230.

Iwona Dembowska-Wosik

**CULTURAL LINGUISTICS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING. APPLYING RE-
SEARCH ON LINGUISTIC STEREOTYPES TO THE DESCRIPTION OF HERITAGE
SPEAKERS IN THE USA**

(Summary)

Keywords: heritage language, linguistic stereotype, the Polish language in the USA

The author discusses a way to apply the notion of the linguistic stereotype in foreign language teaching. In attempt to supplement the existing definitions, she researches the linguistic stereotype of the heritage speaker of Polish among American students. She presents a list of features of a stereotypical heritage speaker of Polish. The list will serve as the basis for a closed questionnaire and further research.